

Abonamentul:

Pe un an C 150.

Un număr 16 fil.

Inserțiunile se
primesc pe lângă
un preț modest.

Telefon: Nr. 35.

Românul Târnăvean

Administrația și
Redacția:Strada
Elizabeta Nr. 30,
unde sunt a se
adresă toate
scrisorile.Manuscrisele nu
se înapoiază.

== Apare lunar, afară de lunile de vară. ==

Ce sunt legile și cum să fac?

De când există state — și state, o mulțime de oameni (unul sau mai multe popoare) pe un teritoriu anumit supus unei puteri organizate și neatârnoare, totdeauna au fost, — de când este omenimea există și legi. Viața de stat înseamnă ordinea, cu alte cuvinte e crearea de stări regulate omeneste, și siguranța vieții și a averii. Asigurarea condițiilor concurenței și dezvoltării libere a tuturor forțelor intelectuale, morale și materiale din stat. Mijlocul prin care să susțină ordinea aceasta sunt legile. Din motivul acesta cu toată dreptatea putem afirma, că viața de stat este cea mai mare binefacere pentru omenime pe pământ. Să ne închipuim ce s'ar întâmpla, dacă n'ar fi ordine între oameni și ar face toți ce ar vrea,

Este evident, că în stat legile au o influență mare și asupra existenței populațiilor omeneste.

Este evident și aceea, că legile au o influență mare și asupra existenței popoarelor, cari alcătuiesc statul, deși țaria de viață a unui popor atârno și de alte împrejurări.

Este atât de firesc, că pentru aceia, cari compun vreo formațiune de stat este cea mai nobilă și cea mai înaltă datorie de a ajunge la cuvânt mai ales la aducerea legilor.

Legile să aduc prin puterea legislativă a statului. Puterea aceasta din cele mai vechi timpuri până mai deunăzi a exercitat-o așa zicând un singur om (Domnitorul) sau foarte puțini „aleși”. Numai luptelor continue seculare și jertfelor uriașe de sânge avem să mulțămim, că rând pe rând în toate statele ajung părtașe puterii legislative și popoarele, cari alcătuiesc statul. Sunt chiar formațiuni de stat, cum este republica, în cari poporul singur creiază legile. Mai ales în urma participării popoarelor la crearea legilor să numesc statele state constituționale, cu alte cuvinte state astfel organizate, în cari și poporul ia parte la deprinderea puterii de stat.

După ce statele de astăzi au milioane de locuitori și teritorii imense, este imposibil, ca toată mulțimea de oameni din stat să aibă cuvânt nemijlocit la aducerea legilor. S'ar ivit deci necesitatea creierii unui sistem de reprezentare, și anume mai mulți cetățeni aleg pe unul, pe deputatul, pe reprezentantul lor, care în numele lor ia parte la aducerea legilor. Dreptul cetățenilor prin care ei aleg deputații să numește dreptul de alegător. Iată deci ce este menirea dreptului de vot!

Cu durere trebuie să constatăm, că în țara noastră, în statul ungar, despre care să susține, că ar fi constituțional, popoarele alcătuitoare de stat, n'au așa zicând nici un cuvânt la făurirea legilor. Sunt câteva zeci de mii de cetățeni, cari aduc legi pentru țara aceasta, încolo nici

chiar masa poporului maghiar, necum națiunile celelalte alcătuitoare și susținătoare de stat, cum sunt românii, slovacii, nemții, rutenii să aibă vreo influență la aducerea legilor.

De aici urmează și nefericirea acestei țări. De aici urmează că legile să fac în primul rând cu scopul de a lipsi și pe mai departe pe singuraticii cetățeni și popoarele dela puterea statului, dela puterea făuritoare de legi. De aici urmează, că legile, cari să făuresc prin cei câțiva zeci de mii sunt neomeneste și contrare stărilor reale din acest stat.

Tot odată de aici trebuie să urmeză lupta neîmpăcată a poporului român pentru ca să ajungă la partea cuvenită în puterea statului și mai ales la făurirea legilor.

Să luptăm din toate puterile noastre, ca legile țării, legile statului să nu se făurească și pe mai departe cu scopul de a zdrobi ființa noastră națională, ci să se facă așa legi, cari să asigure poporului român existența, validitate, dezvoltare și înflorire națională.

O adunare comitatenză.

Desbaterea reformei electorale —
Cheslia colonizărilor.

Comitatul nostru a ținut în 27 Febr. n. 1913 o adunare extra ordinară, la care au luat parte vreo 60 membrii, între cari afară de trei notari români a fost prezent și Dl Dr. Romul Boila.

În termenul cel mai scurt să se iee din mâna organelor, Systema cadiende, și să se transpună în mâna oficialilor patrioți din acest comitat, ca care se bucură de încrederea publică, cu un cuvânt ca organizațiunea Comitatului pe baza constituțională este una necesitate absolută, și neincunjurabile, am aflat cu cale în un mod preliminar a defige marginile acestei organizațiuni din punct de vedere românesc și prin urmare subscrișii dechiarăm:

1. Cumcă noi pe baza dreptului constituțional a Patriei noastre nu recunoaștem dreptul comisiunii prezente de a reprezenta întregul comitat, ci voim și cu tot adinsul pretindem, ca comisiunea permanentă a comitatului să se aleagă prin toți aceia locuitori a comitatului cari după lege se bucură de dreptul alegerii pentru ca numai una astfel de comisiune aleasă de întregul comitat poate avea toate atributele unei reprezentări drepte și legale.

2. Dar fiindcă împrejurările de față se văd foarte urgente, voim a pași la următorul compromis (învoire) în privința comisiune cesionate.

a) La numărul de 260 a comisiunii prezente în carea românii din comitatul acesta sunt reprezentați numai prin 48 membrii pretindem să se mai adaugă din aci sub A) alăturată consemnațiune atâți români ca să fie românii reprezentați în număr egal ca frații maghiari.

FOIȚĂ.

Cântecul gintei latine.

Latina gintă e regină
Într'ale lumii ginte mari.
Ea poartă-n frunte o stea divină
Lucind prin timpii seculari.
Menirea ei: tot înainte,
Măreț îndreaptă pașii săi;
Ea merge 'n capul altor ginte,
Vărsând lumină 'n urma ei.

Latina gintă-i o virgină
Cu farmec dulce răpitor;
Strănu-n cale i-se 'nchină
Și pe genușchi cade cu dor.
Frumoasă, vie, zimbitoare
Sub cer senin, în aer cald,
Ea se ogîndă 'n splendid soare,
Se scaldă 'n mare de smarald.
Latina gintă are parte
De-ate pământului comori.
Și mult voios ea le împarte
Cu celelalte-a ei surori.
Dar e teribilă 'n mânia,

Când brațul său liberator
Lovește 'n cruda tiranie
Și luptă pentru al său onor,

În ziua cea de judecată
Când față 'n cer cu Domnul sfânt
Latina gintă a fi întrebată:
»Ce-ai făcut p'acest pământ?»
Ea va răspunde sus și tare:
»O Doamne, 'n lume cât am stat,
În ochii săi plini de admirare!
Pe tine te-am reprezentat!»

V. Alexandri.

Prima luptă comitatenză a românilor din comitatul Târnavei mici.

De **Dr. Romul Boila.**

(Continuare și fine).

Iată textul declarațiunii românilor cetită de Ioan Oros Russu în adunarea publică comitatenză ținută în Dicosânmartin la 23 Aprilie 1861:

»Subscrișii români din comitatul Cetatea de baltă adunați la conferința prezentă comitatensă luând în conziderațiune, — aceea împrejurare de față ca adeva: publică Administrațiune

La ordinea de zi au figurat diferite obiecte între cari multe afaceri comunale, despre a căror rezolvare am raportat în alt loc al acestei foi.

Interesul celor de față s'a concentrat asupra hotărârii orașului Kassa (Cașovia) prin care a respins proiectul înaintat camerei prin Lukács, a cerut introducerea votului universal și totodată a recercat și comitatul nostru pentru aderență.

Referentul face cunoscut conținutul scrisorii orașului Cașovia, predă apoi punctul de vedere a comitetului permanent și propune, ca hotărârea orașului Cașovia să fie luată dela ordinea de zi și comitatul să trimită o adresă specială guvernului, prin care se documentează pericolul, care amenință maghiarimea din Ardeal, dacă să va face o reformă electorală prea liberală, cere deci în conștiință dispozițiuni restrictive pentru Ardeal, un cenș mai înalt și special mai ales față de români.

Propunerea comitetului permanent a fost sprijinită de avocatul Pálffy, care în numele aderenților partidului național al muncii a făcut o adresă specială indicând mai multe mijloace prin cari să poate reduce influința românilor la nul.

»Popor nepatriotic, ușor de agitat și ușor de terorizat«.

Aceste sunt cuvintele Dlui Pálffy prin care cere eschiderea românilor dela dreptul de vot, zicând, că maghiarii reprezintă cultura, istoria și puterea acestui stat. Spune mai departe, că congregația și întrecut totdeauna a știut să apere interesele patriotice față de dușmanii statului național maghiar. Își cetește adresa.

Dupăce a desvoltat în puține cuvinte Kispál László punctul de vedere a opoziției maghiare față de obiectul dela ordinea de zi a luat cuvântul Dr. Romul Boila dând un răspuns demn afirmațiunilor cuatezate ale Dlui Pálffy.

Dl Boila cetește contra propunerea sa care este următoarea:

»Propun. ca contrar propunerii comitetului permanent congregațiunea comitatenză să trimită o adresă camerei deputaților, prin care cere pertractarea și ridicarea la putere de lege a proiectului de lege despre alegerea deputaților dietali prezentat de partidului național român«.

După cteirea contrapropunerii declară, că în meritul propunerii Dsale nu ține de lipsă ca să facă de astădată declarațiuni, deoarece punctul său de vedere în chestia reformei electorale a desvoltat-o cu nenumărate ocaziuni. Dacă totuș intră în discuție face aceasta pentru ca să respingă cu toată indignarea inzulă ordinară și acuza nebazată a Dlui Pálffy, ca și când români din comitat ar fi nepatriotici, ar fi oameni incuți, ușor de agitat și ușor de terorizat și astfel n'ar merită drepturi. Constată, că nu are de ce să fie contestat dreptul românilor și asigură, pe cei de față, că în urma calităților extraordinare intelectuale, pe cari le are poporul român cu ușurință ar putea administra acest comitat, care și de altcum este cu majoritate românească. Constată, că reforma electorală a lui Lukács tinde la menținerea sistemului de guvernament de până acuma. Voiește a rezerva puterea publică a statului pentru câțiva Domni feudali, cari n'au nici un simț pentru durerea poporului. Își exprimă convingerea, că tot ce este meșteșugit, forțat și imoral pierd, vor și perî deci și domni — națiunea privilegiată de astăzi. Spune mai departe, că comitatul Târnavei mici nu are dreptul să pretindă eschiderea românilor dela dreptul de vot, deoarece acesta totdeauna a fost comitat românesc și cu tradiție românească. Congregațiunea ar trebui să ocupe un punct de vedere mai liberal în chestia reformei electorale, ca astfel să câștige merite pentru timpul nu prea depărtat, când va triumfa reforma electorală radicală. Cere cuvânt pentru toți desmoșteniții din țara aceasta și în fine arată mijlocul cel mai potrivit pentru ajungerea acestui scop, ridicarea la putere de lege a proiectului de lege al partidului național român.

Dlui Boila îi răspunde Dl Dr. Gyárfás Elemér, avocat, care floromân cum zice, că este, este de fapt, cel mai incarnat propagator al ideii de stat național maghiar. Astfel și răspunsul Dsale a fost un ditiramb »patriotic« și un protest împotriva validității politice a poporului român.

Congregațiunea primește propunerea Dlui Pálffy.

Următorul obiect de interes public și românesc a fost hotărârea comitatului Murăș-Turda, în care cere o politică de par-

țelare și colonizare favorabilă nememșilor scăpătați din Ardeal. Comitetul permanent a propus aderență, care — dupăce Dl Dr. Boila a documentat nedreptatea strigătoare la cer, ce se comite la adresa popoarelor nemaghiare din țară și a cerut în consecință luarea obiectului dela ordinea de zi a fost primită.

După acest punct au urmat încă câteva obiecte și s'a închis adunarea. Astfel a decurs adunarea comitatului din 27 Febr. 1913 dovedindu-se de nou, că față de manifestațiunile celor dela putere numai o singură medicină mai ajută, o schimbare radicală în tot sistemul de guvernament.

G. B.

Reforma electorală plănuită de guvern.

Motivarea generală. — Împărțirea proiectului.

Precum bine știți din ziare, premierul Lukács, în calitate de ministru de interne, în 31 Decembrie n. 1912 a depus pe masa camerei deputaților un proiect de lege despre alegerea deputaților dietali. Tot așa de bine știți și aceea, că camera a emis o comisiune specială de 40 deputați pentru desbaterea acestui proiect. Comisiunea de 40 a ținut în decursul lunii Febr. mai multe ședințe și terminându-și lucrările a făcut raport camerei, unde în luna Martie are să fie desbătut proiectul.

Luând în conziderare — precum ați putut citi în articolul nostru din fruntea foi — marea însemnătate a legilor din viața de stat, conziderând, că legile au mare influință asupra existenței și desvoltării unui popor, conziderând mai departe, că poporul român din țara aceasta de zeci de ani luptă pentru validitatea sa politică, și mai ales pentru câștigarea locului convenit la făurirea legilor, veți afla de motivat, dacă foaia aceasta se va ocupa mai pe larg cu toate chestiunile, cari stau în legătură cu reforma electorală.

Să vedem înainte de toate cu ce-și motivează proiectul ministrul Lukács, ce împărțire are proiectul?!

Credeți doară, că ministrul Lukács este bărbatul de stat providențial și chemat de a pune pe temelii nouă țara aceasta și de a crea baza unei desvoltări pașnice și fericitoare pentru toate popoarele acestei țări? Credeți doară, că ministrul Lukács motivează necesitatea

b) Comisiunea aceasta are să funcționeze numai provizor cel mult până în finea lui Maiu 861 când adunându-se congregația comitatense carea va fi provăzută cu atributele unei reprezentațiuni adevărate a tuturor intereselor, va organiza comitatului în modul legal.

Compunerea congregațiunii legale să se facă pe temeiul legii din anul 1791 cu estindere și la clasele și confesiunile poporului, care mai înainte nu luaseră parte la drepturile politice și acesta în înțălesul autografului Maestății Sale din 20 Oct. 806 îndreptată către ministrul Contele de Rechberg.

Oficialii de comitat aleși de comisiunea provizorie pe termenul prezis în punctul al 2-lea litera b) au de aș da cu toții dimisiunea.

4. Oficialii cari vor fi să se aleagă comisiunea provizorie, dela oficialii cardinali până la cel mai de jos să fie Români în număr egal cu frații Maghiari.

5. Limba Română în acest comitat să fie de limba oficioasă în toate afacerile oficioase, administrative-politice și puse în asemenea grad cu cea maghiară una ca și cealaltă autentică originale, protocoalele să se poarte și în Limba română, corespondențele oficioase, dela oficiale subordonat până la guvern etc., via versă să se facă și în limba română.

6. Români comitatului acestuia pretind recunoșterea Națiunii Române Transilvane de națiune politică, prin urmare Libertatea Națională, adecă desființarea solemnă a cunoscuților articoli aprobatalia rușinători și dejositori pentru Români.

7. Sus subscrisele puncte poftim să se petreacă ein cuvânt în cuvânt la protocolul șe-

dinței de astăzi și una copia autentică din acel protocol să se predea Escelenței Sale Domnului Metropolit Alexandru Șterca Șuluțiu. Intâmplându-se ca unul sau altul din acestea puncte să nu se ia în dreaptă conziderațiune, ne vedem siliți a ne arată cu multă părere de rău deplina noastră nemulțămire și în contra unei asemenea procedură a protestă cu solemnitate, rezervându-ne dreptul a ni-l căută pe cale legală.

Dicio-sân-mărtin, 23 Aprilie 861.

Ioane Oros alias Russu proprietar în Vidraseu și membru comisiunii comitatenze, Basiliu Bianu, Alexandru Drabant proprietar Ernute, Iohanne Pinciu proprietar în Micăsasa, Alimpiu Blășan profesor și proprietar în Sâncel, Nicolau Moldovan aploiat c. r. și proprietar în Sâncel, Ioanne S. Stoian profesor și proprietar, Gabrielle Fogaras protopop în Tirimia, Vasile Popp proprietar în Giuluș, Georgiu Răduț paroh în Cergizel, Ioanne Ivan paroh în Lunca, Ioan Iosif paroh în Lodormany, Theodori Almășan paroh în Boziaș Ioannes Căpușan paroh și protopop în Valeasasului, Ioanne Ignat Paroh în Pănadea, Petru Okos proprietar în Gyulaș și notar, Nicolau Popp absolv. filozof și proprietar în Blaj, Zacharia Bran paroh și proprietar în Sâncel, Iacob Stupar proprietar în Pănade, Nicolae Todea paroh gr. cat. în Tăuni, Georgie Tămaș protop. în Deag, Ioanne Almășan protop. în Alma, Ioanne Thille paroh român în Smig, Feketits Redutz Oláh-Laszleu, Ioan Manovicu paroh Kesler, Dănilă Tămaș proprietar în Deag, Todor Tolan parohul Suplacului, Ioanichie Feketits paroh în O. Solymo Ioanne Todea paroh gr.-cat. Tatârlăua, Iosif Barna paroh în Bia, Ananie Pop preot în Giuluș, Nicolae Pop paroh gr. cat. Deag, Popa George

paroh gr. cat. și proprietariu Giacoșului, Iosif Muntean paroh gr.-c. Ioanne Muntean candat la parohi a Kesler, Ioan Popescu paroh gr.-cat. în Feisa, Atanasiu Barburescu paroh în Veseș, Ștefan Faur paroh Adămuș, Augustin Triff cooperador gr. c. în Micăsasa, Constantin Nemes paroh în Hususău, Dionsia Keczanovicu paroh în Boian, George Viciu paroh în Agristeu, Iosif Tenyeran paroh Szasz Daja, Ioanne Roman cooperador Szasz Ernye, Aftanasie Grindean proprietar din Selcud, Petru Dolkos P. în Bobohalma, Gabriele Bogățan paroh în Blăjel, Bader Mainkovits paroh în Sântămărie, Basiliu Kălugăr ad. gr. cat. în Crăciunel, Teodor Frățilă proprietar în Sâncel, Vasiliu Dragoș proprietar în Cergid, Ioanne Trifan proprietar în Cergid Vasile Precup proprietar în Boian, Cipar Onu din Pănade proprietar, Vasile Diac proprietar în Ogra, Gerasim Nekora învățător și proprietar, Simeon Popovics docente în V. Udvarhely, Ioan Ratz docente și proprietar Căpălna, Dimitrie Moldovan proprietar în Tăuni, Vasile Șeulian propr. și docente în Cucerdea, Ion Rogoșan proprietar Cergidul mare, Nicolae Rusan proprietar, Nicolau Morar, Ion Russu notar, Georgiu Filep, Ștefan Molnar Ioan Popopici, Ioanne foszalus Archi-diacon din Elisabetopole.

A) Consemnațiunea indivizilor care sunt de a-se adauge la numărul membrilor numiți din partea românilor din comitatul Cetatea de baltă în comisiunea comitatenză, Ioan Almășan protopop și proprietar în Alma, Alimpiu Blășan profesor în Blaj și proprietar în Sâncel, Ioane Costea protopop și proprietar în Șaroș, Ioane Stoian profesor în Blaj și proprietar în Lunca, Nicolau Todea paroh și proprietar în Tăuni.

reformei electorale cu aceea, cu ce singur se poate motiva o reformă atât de importantă pentru existența acestei țări, că anume: „M'am convins, că legislațiunea de până acuma a acestei țări a fost o nedreptate strigătoare la cer, a fost o insultă la adresa egalității, dreptății și frățietății, m'am convins, că legile pentru acest stat cu 20 milioane de locuitori s'au făurit până acuma prin participarea alor abia un milion de locuitori ca alegători, cari prin fel și fel de mijloace de terorizări, mituiri și brutalități au fost siliți să aleagă de deputați astfel de oameni, pe cari i-a împus puterea centrală de guvernament răzimită pe atâtea sute de mii de baionete ale puterii armate, m'am convins, că prin legea de alegere de alegere de până acuma au ajuns la cuvânt căjiva oameni cu gândire feudală reacționară fără de nici un simț pentru durerea popoarelor și a muncitorilor acestei țări, m'am convins, că popoarele acestei țări binecuvântate cu calități extraordinare de putere de viață sunt cu totul desmoștenite, m'am convins, că popoarele acestea în toate timpurile au fost gata să-și jertfească tot avutul lor și viața chiar pentru mărirea patriei și tronului, m'am convins mai ales în urma războiului recent din Balcani, că conștiința națională înăbușită de secole de-arându poate face minuni, prăbușește țări puternice de azi pe mâne — și în consecință, m'am decis pentru validitatea fără rezervă a tuturor principiilor de libertate, egalitate și frățietate în viața acestui stat, m'am decis pentru realizarea unui proiect de lege despre alegerea deputaților dietali, prin care să ajungă toți fiii și toate popoarele acestei țări la locul cuvenit în legislațiunea țării“. Ce credeți, astfel a glăsuț ministru Lukács? De unde, amar v'ați înșelă, dacă ați crede așa ceva!

Lukács zice în motivarea proiectului său, că legile din vigoare de alegere sunt de a se reformă pentru că cențul de avere, darea, ca baza îndreptățirii, este neproporționată și nedreaptă, că muncitorimea industrială e exclusă așa zicând cu totul dela dreptul de vot, că cercurile electorale sunt neproporționat erodate și în fine, că este imposibil de a mai duce mii de oameni din toate comunele la un centru de alegere, ca să-și dea votul. Toate acestea sunt însă a se șană numai întru atâtea, încât caracterul național maghiar a statului și desvoltarea națională maghiară ale instituțiilor din acest stat nu este periclitată și încât ordinea socială de astăzi nu va fi alterată. Cu un cu-

vânt să facem reformă electorală, dară nu din motivele arătate mai sus, ci cu scopul și gândul rezervat, ca puterea publică a statului și mai ales puterea legislativă și rămâne și pe mai departe în mâna acelor pușini, cari și până acuma spre nefericirea acestei țări au avut-o.

Aceste sunt motivele principale și ascunse ale reformei lui Lukács.

Să vedem acuma prin ce vrea Lukács să ajungă la realizarea gândului său rezervat.

Zice, că drept de vot să dăm numai acelor, cari „il știu deprinde independent în urma culturii, maturității, stării materiale, ocupațiunii ce au și nu la aceia, cari sunt mijloace și jucării inconștiente, în mâna demagogiei“: (Să înțelegi popoarele și clasele muncitoare din acest stat).

Spre ași ajunge scopul său meschin pune de baza îndreptățirii cențul intelectual cu o gradație adevărat termometrică. După cum ești mai cult, după Dl Lukács, te poți încălzi mai bine și mai ușor la căminul bunățăților vieții de stat. N-am avea nimica împotriva unei astfel de întocmiri atunci, când prin aceasta s'ar măsură cu o măsură egală. Când însă avem cunoștință deplină de politica păcătoasă de construcțiunea publică a guvernelor ungurești, cari s'au perândat — procedura lui Lukács este o insultă brutală la răbdarea și bunăcredința noastră. Nu numai, că guvernele n'au dat așa zicând nici un ajutor pentru răspândirea culturii propriie naționale, dară au făcut consecvent pedeci instituțiilor și societăților românești, de câte ori voiau să ridice câte un focular de cultură românească.

Să ne pară bine între astfel de împrejurări, dacă zice mai departe Lukács, că nu pune de baza dreptului cunoștința scrisului *unguresc* de o parte, pentru că guvernele ungurești de până acum au neglijat instruirea „cetățenilor cu buze străine“ în limba statului“ iară de altă parte aplicându-se cu toată strictețea dispozițiunile legii școlare din 1907, după oareșcareva timp și așa vor ști ungurește toți „cetățenii cu buze străine“.

Dupăce însă punându-se de bază numai scrisul și cetitul în orice limbă, poporul românesc, precum și celelalte popoare desmoștanite, cu tot analfabetismul lor, ar ajunge la oareș careva importanță, să îngrijește Lukács de alte cauze, ca nu cumva să scape puterea din mână.

Astfel dă drept de vot numai acelor, cari sunt trecuți de 30 de ani, spunând, că dacă ar primi etatea de 20 ani, ca până acuma,

sau etatea de 24 ani, atunci prea mulți români ar ajunge la vot, deoarece între etatea de 20 și 30 ani stau românii destul de bine cu cunoștința scrisului și cetitului. Numește chiar și comitatul Târnavi mici, în care românii față de trecut ar ajunge la voturi prea multe.

Dupăce spune Lukács, că leagă dreptul de vot de scris și cetit și de etatea de 30 ani, constată, că „supremația maghiară“ încă nu-i asigurată de loc, deoarece numește din nou comitatul nostru între alte comitate și zice că pe lângă scris și cetit și etate de 30 ani în comitatul nostru ar fi peste 53% alegători români, adică mai mulți de jumătate. Pune deci de baza îndreptățirii un grad mai mare a scrisului și cetitului și adică terminarea alor șase clase elementare, ceea ce să se adevarească prin atestat. Totodată constată, că șase clase elementare ca bază de drept este „temelia sistemului său de drept electoral“.

Adauge însă imediat, că singur, fără restricțiuni nu poate admite nici șase clase elementare periclitând „hegemonia maghiară“, ci este de lipsă, ca cel cu șase clase să aibă ceva ocupație stabilă, fiind econom și plătind dare de orice mărime sau având altă ocupație stabilă, fiind birău de curte sau vințeler etc.

Nevoind să lipsască de tot pe acei cetățeni cari știu scrie și ceti, dela dreptul de vot, pretinde dela ei plățirea de 20 cor. dare directă de stat sau să aibă 8 jugăre de pământ, iară dela cei neștiutori de carte 40 cor. dare directă de stat sau 16 jugăre de pământ fiind numai în acest mod asigurat pe deplin, că poporul român și nici chiar poporul de rând maghiar nu a ajuns la prea multe voturi.

Tot în interesul ungarilor primește de condițiunea dreptului de vot domiciliu stabil de 1 an, deoarece s'a constatat, că ungurii își schimbă mai des și românii mai puțin domiciliul lor așa încât primirea unui domiciliu stabil mai lung de 3 ani ar favoriza prea tare pe români.

Declară mai departe Lukács, că nu primește așa numitul cenț de locuință adică, ca numai acela să aibă drept, care are de locuință proprie sau închiriată cel puțin o odaie și primește ca alternativă în loc de terminarea de șase clase elementare terminarea școlii de ucenici, toate acestea în interesul muncitorimii industriale. Dară ca nu cumva să ajungă la mare influință muncitorii pretinde dela ei serviciu de 3 ani petrecut la acelaș șef de întreprindere industrială.

Ioachim Ciacian paroh și proprietar în Ogra, Zaharie Bran paroh și proprietar în Sâncel, Ioane Ivan paroh și proprietar în Lunca, Basiliu Stan paroh și proprietar în Cetate de baltă, Georgiu Pop paroh și proprietar în Bobohalma, Nicolau Veltiu paroh și proprietar în Făget, Onu Cipar paroh și proprietar în Pânade Arone Barna paroh și proprietar în Bia, Nicola Pop paroh și proprietar în Subpădure, Basiliu Socol paroh și proprietar în Selcut, Nicolau Socaci paroh și proprietar în Cuștelnic, Isailă Moldovan paroh și proprietar în Chirileu, Gregoriu Valerian paroh și proprietar în Lăscud, Daniele Roman paroh și proprietar în Cergidul mare, Vasili Fodor paroh și proprietar în Vaidacua, Demetriu Pop paroh și proprietar în Sămartin, Ioane Socaci paroh și proprietar în Cuștelnic, Ioane Pop capelan și proprietar în Cuștelnic, Alexandru Circa paroh și proprietar în Deaș, Vasiliu Coroș paroh și proprietar în Căpâlna de sus Neacsia Nicolau paroh și proprietar în Lepindea, Neacsia Ioane paroh și proprietar în Lepindea, Popoviciu Gerasim paroh și proprietar în Lepindea, Vasiliu Câmpian paroh și proprietar în Deja, Todor Tolan paroh și proprietar în Seplac, Nicolau Popoviciu paroh și proprietar în V. Udvarhely, Ioane Popoviciu paroh și proprietar în Coroiu, Ioan Feceticu paroh și proprietar în Șoimușul român, Iosif Barna paroh și proprietar în Bia, Mihailă Capașan paroh și proprietar în Cetate de baltă, Ioane Manoviciu paroh și proprietar în Cesler, Atanasiu Grindean paroh și proprietar în Selcut, Georgiu Pop paroh și proprietar în Șeulia, Ioane Pascu paroh și proprietar în Lodroman, Ioane Todea paroh și proprietar în Teterlăua, Gabriele Bogotan paroh și proprietar în Bașel, Gedeon

Blășan prof. și proprietar în Blașeu, Ștefan Călugăr preot și proprietar în Crăciunel, Augustin Trif preot și proprietar în Lodroman, Georgiu Filip preot și proprietar în Sânmiclăuș, Zaharie Crișan paroh și proprietar în Surdu, Ilie Ioanoviciu preot și proprietar în Boiu mare, Ioanichiu Fekete paroh și proprietar în Șoimuș, Nicolae Costan paroh și proprietar în Erna, Ioan Tilea paroh și proprietar în Smig, Petru Pop paroh și proprietar în Hundorf, Atanasiu Barboloviciu paroh și proprietar în Veseuș, Ioan Masca paroh și propr. în Cipău, Demetriu Cecianoviciu preot și proprietar în Boian, Theodor Laday propr., în Peterfalva, Naftailă Oprea proprietar în Crăciunel, Theodor Frățilă proprietar în Sâncel, Nicolau Rusan proprietar în Sâncel, Ioane Dancu proprietar în Bia, Vasiliu Pop proprietar în Iclod, Ioane Rațiu proprietar în Căpâlna, Ioane Costea proprietar în Spini, Georgiu Căpâlnean propr., în Bia, Nicolae Morar proprietar în Giacoș, Ioan Roșciu proprietar în Lodroman, Sandu Bucur proprietar în Feisa, Georgiu Pop proprietar în Feisa, Dănilă Tămaș proprietar în Deag, Iosif de Tămaș în Bord, Georgiu Ciacian proprietar în Cipău, Vasiliu Pop proprietar în Blăjel, Demetriu Moldovan proprietar în Tăuni, Ioan Popoviciu proprietar în Șoimușul român, Alexandru Doșa proprietar în Blăjel, Ioane Rusu proprietar în Alma, Ioane Marian proprietar în Căpâlna, Gerasim Neacsia proprietar în Lepindea, Vasiliu Pop proprietar în Sâncel, Isailă Moldovan paroh și proprietar în Chirileu, Basiliu Moldovan offi. și proprietar în Chirileu, Basiliu Deac proprietar în Ogra, Ioan Branoviciu proprietar în Ogra, Gregoriu Surdu proprietar în Tatârlăua, Vasiliu Șeulian proprietar în Cucerdea, Ioane Sabeu

proprietar în Ogra, Marcu Radu paroh și proprietar în Idiciu, Georgiu Popoviciu paroh și Sântămărie, Ananiu Pop paroh și proprietar în Giuluș, Ioane Trifan proprietar în Cergidul mare, Ioane Rogoșan proprietar în Cergidul mare, Petru Ocoș proprietar în Giuluș, Ioane Pop proprietar în Selcut, Gregoriu de Caracioni proprietar în Ernut, Iosif Lazar paroh și proprietar în Ernut, Alexandru Dărăbanț proprietar în Ernut, Georgiu Răduț paroh și proprietar în Cergizel, Vasiliu Dragoș proprietar în Cergid, Ioane Șuteu proprietar în Tirimia mare, Visalioș Roman Dirlos redactor și proprietar, David Almășan profesor și proprietar în Alma, Ioane Banț paroh și proprietar în Futac, Sonu Popa proprietar în Futac, Alexe Zogorian proprietar în Futac, Masin Frincu proprietar în Futac, Emandate Frincu proprietar în Futac, Georgiu Popa proprietar în Sămartin.

Dicio-sân-mărtin 22/4 861.

Adunarea dupăce s'a cetit declarațiunea și consemnațiunea membrilor hotărește a nu să luă în conziderare dorințele românilor, deoarece adunarea a fost convocată pe bază ilegală nime nu poate recunoaște legalitatea ei. Astfel să respinge și propunerea românilor de a se trimite o copie autentică a prcdesului verbal Metropolitului Șuluțiu.

Românii părăsesc adunarea...

Astfel a decurs cu cinste și cu vrednicie prima luptă comitatenză a românilor din comitatul Târnavi mici!

Dupăce constată Lukács, că prin astfel de reformă electorală nu numai că sporește numărul alegătorilor, dară „interesele mari de stat“ (dominațiunea clicei feudale-reacționare maghiare) nu să alterează, să ocupă tot în motivarea generală cu dreptul de vot a femeilor și spune, că femeilor nu poate da vot, deoarece și numărul alegătorilor de bărbați să sporește conziderabil, vot și așa numai femeilor mai culte ar putea da, deci ar vâri întră femei divergențe de classă.

Tot în motivarea generală să ocupă Lukács cu modul deprinderii dreptului de vot și spune, că pentru cercurile electorale orășenești statoroște votizarea secretă împlinind dorințele muncitorimii (?), iară pentru cercurile rurale susține votizarea publică de până acuma, deoarece spune curat prin votizarea secretă ar fiinea poporul fanatic și terorizat cu conducătorii lui firești, dară pe lângă votizare publică nu cutează fiind controlat de celelalte partide, de autorități și astfel să alătură mai bine de partidele patriotice și moderate (?).

Prin aceste își motivează Lukács punctul său de vedere ocupat în privința reformei electorale. Prin acest mod să urcă numărul alegătorilor dela 1100000 la 1800000 și prin acest mod este posibil, ca în comitatul nostru unde majoritatea locuitorilor o fac românii proporția alegătorilor români să se urce dela 25 numai până la 26 %.

Și astfel spunând toate ministrul Lukács cu adevărat ferizeism, declară în diferite locuri ale motivării sale, că „pe cetățenii nemaghiari nu-i permis ai prezentă ca contrari maghiarimii“ nu-i permis ai lipsi de drepturi pentru că nu s'au născut maghiari și că „prin condițiuni prea restrinse ar câștiga temelia învinuirea, că maghiarii își pot asigura hogemonia lor justificată și îndreptătită politicește și istoricește numai prin mijloace meșteșugite, numai prin favoruri speciale date maghiarimii!“

Cred, că dupăce cunoaștem bine motivele generale ale reformei electorale a lui Lukács, putem aprecia după merit aceste declarațiuni ferizeiste.

Proiectul are de altfel următoarea împărțire: Capitlul I. Despre dreptul de vot și dreptul de a putea fi ales. Cap. II. Cercurile de alegere și cercurile de votare. Cap. III. Comitetul central. Cap. IV. Lista alegătorilor. 1. Lista în genere. 2. Comisiunea de conscriere. 3. Modul și condițiunile conscrierii. 4. Planul listei. 5. Lista interimală. 6. Remediile împotriva listei interimală. 7. Lista definitivă. Cap. V. Alegerea. 1. Defigerea și pregătirea alegătorilor. 2. Recomandare de deputat. 3. Aplicarea bărbaților de încredere, precum și a încredințaților speciali, susținerea ordinii. 4. Regulele generale ale votării. 5. Votizarea secretă în special. 6. Votizarea publică în special. 7. Sfârșirea alegerii și numărarea voturilor. 8. Statorirea rezultatului alegerii. 9. Balotagi și alegere nouă. Cap. VI. Responsabilitatea disciplinară și transgresiunile. Cap. VII. Dispozițiuni mixte și transitorii.

Cu dispozițiunile speciale ale legii, cu motivarea lor precum și cu alte chestiuni, cari stau în legătură cu chestia reformei electorale ne ocupăm cu proxima ocaziune.

Recursul Românilor din Diciosânmartin în chestia atentatului comitetului orășenesc, îndreptat împotriva limbii române.

Cutezanței ne mai pomenite de a înăbuși orice manifestație publică românească în orașul Diciosânmartin și mai ales atentatului îndreptat împotriva limbii române de cătră magistratul și comitetul orașului Diciosânmartin despre care am scris în numărul nostru trecut s'a dat un răspuns demn și energic din partea românilor din acel oraș.

Românii fruntași din orașul Diciosânmartin au înaintat un recurs scris în limba română, care merită să fie redat în întregime dovedind totodată dragostea pentru limba noastră românească și hotărârea firmă

de a o apăra până la ultima picătură de sânge.

Iată textul recursului:

Onorat Senat Orășenesc!

Împotriva hotărârii comitetului orășenesc, prin care a primit un statut despre aranjarea petrecerilor, prelegerilor și producțiunilor vătămătoare intereselor noastre românești, cei subscriși insinuă

recurs

cerând, ca acela să fie așternut congregațiunii comitateneze, deia care cerem, ca statutul orașului Diciosânmartin din chestie să fie schimbat în §. 1. 2 și 3 în senzul, că prelegerile, producțiunile, conferențele și alte convorbiri publice ale »Despărțământului Diciosânmartin al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român«, ale »Reuniunii femeilor gr.-cat. și gr.-or. din comitatul Târnavei mici« precum și ale altor societăți culturale și de binefacere românească, cari să nu fie datorii a cere permisiune ci a insinua simplaminte convenirea lor publică de orice soi, iară §. 34 și 35 să fie șterși din statut cu desăvârșire.

Orașul dispune în §. 1, 2, 3 al statutului, că ținerea petrecerilor, producțiunilor, prelegerilor și cu un cuvânt a convenirilor publice de orice soi este legată de permisiunea căpitanului și respective a primarului orășenesc. Societățile noastre culturale precum Despărțământul Asociațiunii și Reuniunea femeilor sunt îndatorate conform statutelor aprobate de ministru a insinua numai convenirile lor publice, dară nu a cere permisiune. E mare deosebire Onorată Congregațiune între aceste două forme de controlă oficioasă. E mare deosebire, dacă eu am drept la ceva și dacă câștigarea acelu drept este pus la discrețiunea unui căpitan sau primar orășenesc. Noi subscriși nici decum nu putem admite dispozițiunile referitoare la statutul orășenesc și suntem gata a luptă cu toate mijloacele legale pentru conservarea drepturilor noastre.

Chiar absurde și diabolice sunt dispozițiunile §. 34 și 35 a statutului, conform cărora numai conveniri publice ungurești să permit. Pentru conveniri în limbă străină nu să poate da permisiune. Nu să pot face anunțuri decât în limba maghiară. Nu să pot afișa pe locuri publice, decât avizuri în limba maghiară. Nu să pot trimite și împrăștiă decât invitări în limba maghiară. Cudate dispozițiuni Onorată Congregație. Ni-se urcă sângele în cap dacă ne gândim la intoleranța și șovinismul acelora, cari în loc să cultive egalitatea și să apere interesele românești și ungurești deopotrivă, au cutezanța de a păși în fața lumii civilizate de astăzi cu un astfel de statut. Noi subscriși protestăm cu toată hotărârea și tăria sufletului nostru împotriva acestui medievalism, cerem respectarea drepturilor limbii noastre românești și infierăm după merit acest atentat îndreptat împotriva intereselor noastre de viață. Noi suntem buni, blânzi și iubitori de ordine, Dvoastră iară sunteți tirani față de noi, când voiți a călca în picioare cele mai sfinte drepturi ale limbii noastre, ca să existe și să se manifeste.

Avem mare nădejde în simțul de dreptatea Onoratei Congregațiunii, care va ști reduce dispozițiunile vătămătoare ale statutului la valoarea lor adevărată.

În nădejdea acesta semnăm cu stimă Simion Căluțiu m. p., Dr. Romul Boilă m. p., Dr. Virgil Radeș m. p., Dr. Marcian Căluțiu m. p., Dr. Emil Breda m. p., Atanasiu Beșa m. p., Constantin Mușlea m. p., Ioan Todoran m. p., Victor G. Maior m. p., Vasile Pop m. p., Niculiță Pop m. p.

Suntem curioși ce rezultat va avea acest demers. Despre un rezultat să șoptește deja. Dl primar Kedves s'ar fi cătrănit grozav pe protocolistul orășenesc pentru că a primit spre împrăștiare recursul românesc. A dispus deci, că orice act ce să înaintează din partea cuiva să fie arătat lui înainte de a fi împrăștiat. Doară nu va crede dl primar, că dispoziția aceasta, dacă s'a făcut este legală și va fi suferită fără obiecțiune.

Ajutor pentru familiile rezerviștilor.

Conziliul de ministri a decis acordarea de ajutoare pentru familiile rezerviștilor reținuți în serviciu, respective chemați la deprinderea de arme.

În prima jumătate a lunii Martie să face în fiecare comună conscrierea familiilor îndreptățite. Suma ajutorului să va fixă pe baza numărului membrilor familiei, a timpului petrecut în serviciu, precum și pe baza altor împrejurări, cari pot fi luate în conziderare. Toți cei îndreptățiti sunt datorii a să insinua la antistiiile comunale în timp de 15 zile, altcum nu vor fi împărțâși cu ajutor. Însinuarea să face verbal sau în scris.

Facem atenți pe toți românii, cari să tin de familia vre-unui rezervist chemat, sau reținuți sub drapel, ca să facă momentan înștiințarea necesară la antistia competentă, ca nu cumva din neștiință sau nebăgare de samă să fie lipsiți de ajutor.

Notarul din Micăsasa despre românii din comuna sa.

Micăsasa este comună aproape curat românească. Într'o afacere de despăgubire a județii comunale, notarul Balázs József, a făcut un recurs la congregațiunea comitatensă, în care afirmă că românii din comună sunt oameni cu porocuri. Ascultați frați români din Micăsasa cu ce vorbe vă cinstește notarul, care trăiește din sudoarea voastră.

Târguri de țară în luna Martie și la începutul lunii Aprilie, pe teritoriul comitatului Târnavei mici și în localitățile învecinate sunt:

1 Martie Diciosânmartin. 2 Martie Bălăușer. 3 Martie Ernut. 13 Martie M. Oșorheiu. 15 Martie Blaj. 16 Martie Sighișoara. 18 Martie Bălcaci. 19 Martie Sânpaul. 26 Martie Ibașfalău. 27 Martie Hașfalău. 1 Aprilie Bazna. 3 Aprilie Ogra.

Spre știre.

Numărul 2 al »Românului Târnavean« s'a expedit numai abonaților.

Ø rugare. Sunt rugați toți aceia, cari s'au insinuat de abonați și n'au plătit, să binevoiască a-și solvi taxele de abonament.

Administrația
»Românului Târnavean«

Redactor responsabil: Alexandru Petrasiu.

Atelier de încălțăminte

de primul rang, unde se execută toate comanda în timpul cel mai scurt. Prețuri moderate. Reparație din material bun. Încălțăminte gata. Serviciu prompt.

Cu stimă:

Alexandru Macarie,
măestru pantofar.

Diciosânmartin.

Mare asortiment de:

Ștofă, Postav, Barchet, Pichet, Tenis, Zefir, Pânsă, Dehlen, Creton, Dantelă, Ciorapi, Batiste, Pălării, Gulere, Mangete, Plapome, Năfrâmi, Bumbac, Arniciu, etc. etc.

Se pot cumpăra cu prețurile cele mai ieftine la:

„Iulius Anca“
Diciosânmartin.

Automobil de închiriat

la

Dănilă Boila, în Diciosânmartin, tot acolo se pot căpăta mărfuri de fier, delicatose, băcănie, porțelan, sticlării, coloniale și vâpsăli.

Magazină de petroliu.

Moară mânăată de putere motrică, fabrică de țigle și cărămizi românească

„PETRU ȘI PAUL“

în orașul Diciosânmartin,

unde se poate măcina în orice timp și se află cărămizi și țigle de tot soiul pe lângă prețuri modeste. Se pot încărcă la fața locului vagoane de marfă pentru transport pe linia ferată.

Rectificarea listelor de alegători dietali.

În urma dispozițiilor legilor de alegere din vigoare în lunile Martie și Aprilie a fiecărui an să face rectificarea listei alegătorilor din anul precedent. Rectificarea o face comisiunea de conscriere.

Cum să compune comisiunea de conscriere?

Comitetul Central comitatenz este obligat conform legii de a ține în primele zile ale lunii Martie ședință pentru constituirea comisiunilor de conscriere. Comisiunea de conscriere stă din trei membrii. Membrii comisiunii îi alege comitetul central. Pot fi aleși alegătorii cercului respectiv electoral, sau membrii congregației comitatenze. Membrii comisiunii trebuie să pună jurământ. Comitetul central prescrie comisiunii timpul, în care are să-și sfârșiască lucrările. Ședințele comisiunii sunt publice.

Procedura comitiunii de conscriere.

După ce a constituit comitetul central comisiunile și a dat instrucțiunile necesare comisiunea să pună imediat în funcțiune.

Trebuie să se prezinte în fiecare comună mare și la sediul fiecărui cerc notarial.

Timpul apariției comisiunii în comune trebuie să-l defigă președintele comisiunii, așa, încât antistia comunală să fie în poziție de a aduce la cunoștința locuitorilor sosirea comisiunii cel puțin cu 8 zile înainte. Sosirea comisiunii să se publice prin modul obicinuit în comună.

Comisiunea are să se țină strict de termenele defigte. Încât din motive grave nu s'ar putea prezenta în timpul și la locul defigt, are să defigă termen nou, care are să fie adus la cunoștința locuitorilor tot cu cel puțin 8 zile mai înainte.

La dispoziția comisiunii trebuie să se pună 1. Conscrierile din anii 1848—1872, 2. Cartea principală a dărilor directe; 3. Catastrul și 4. Unde s'a făcut comasare, foaia de comasare.

Orice for, oficiant public și preot trebuie să pună la dispoziția comisiunii datele necesare pentru rectificarea listelor de alegători.

Antistia comunală trebuie să fie de față când comisiunea e în comună și e dator să dea informațiunile necesari.

Drepturile cetățenilor în fața comisiunii de conscriere.

Fiecare locuitor din vreo comună mare sau din comunele cercurilor notariale are dreptul de a să prezintă înaintea comisiunii pentru a dovedi îndreptățirea lui de alegător.

Fiecare trebuie să fie ascultat de comisiune.

Pentru că nu să prezintă cineva înaintea comisiunii nu urmează, că n'ar îndrept de a fi luat în listă, dacă are condițiunile recerute.

Fiecare are dreptul de a-și înainta cerința în scris sau prin plenipotențiat comisiunii.

Atragem atențiunea fraților români în comitatul nostru la aceste dispozițiuni legale, cari sunt de a să ști din procedura rectificării listelor pentru luna Martie. În numărul nostru viitor dăm instrucțiuni potrivite pentru luna Aprilie, când comisiunile de conscriere își vor termina lucrările.

Deși legea din vigoare este pentru români foarte vitregă, totuș am văzut mult mai mulți alegători prin liste decât ne-am interesă cum să cade de conscrierea alegătorilor. Am făcut politică

activă și facem și astăzi fără să dăm directive și instrucțiuni la frații noștri, cum să validăm drepturile puține cari le avem. Foaia aceasta anume și a pus de scop de a servi cu îndrumări în privința aceasta.

Cine are drept de vot conform legii de alegere din vigoare.

În alt loc ne ocupăm cu rectificarea listelor alegătorilor. Este deci necesar ca în legătură cu aceasta să facem cunoscut cetitorilor noștri pe scurt condițiunile, pe lângă cari poate avea cineva drept de vot în comitatul nostru (totodată în comitatele aparținătoare Ardealului).

Legea cunoaște condițiuni generale, cari împreună cu câte o condițiune specială dau dreptul de vot.

Conform dispozițiilor legale drept de vot au acei cetățeni ungari de sex bărbătesc, cari sunt trecuți de 20 ani și sunt scăpați de sub puterea tatălui, a tutorului și stăpânului, dacă au:

1. În orașele municipale și cele cu magistrat regulat proprietatea a trei odăi de locuit aruncate cu dare de casă, sau au pus 8 cor. 16 fil. dare de pământ după proprietatea de pământ (intern și estern), sau dacă

2. În oricare localitate a țării plătesc dare de chirie, de pământ, de rentă și de venit curat anual de cel puțin 210 cor., sau dacă

3. sunt fabricanți, neguțători, meserieși, arândatori, și crișmar și sunt aruncați cu cel puțin 21 cor. dare de venit cl. III., sau dacă sunt

4. funcționari privați puși la dare de venit cl. IV. după un venit anual de cel puțin 1400 cor., sau

5. funcționari publici de stat, comitatenzi și comunali puși la dare de venit cl. IV. după un venit anual de cel puțin 1000 cor., sau

6. ca meserieși în comunele mari și mici sunt puși la dare de venit cel puțin după o calfă.

II. Numai în părțile unguene au drept cari au drept de alegător pe baza censului cari au 1. $\frac{1}{4}$ sesiune urbană, sau 2. o moșie cu estenziune teritorială corespunzătoare $\frac{1}{4}$ sesiunii urbariale.

III. Numai în părțile ardelenne recere pentru a avea dreptul de alegător:

7. Sau dacă sunt aruncați cu cel puțin 35 cor. 82 fil. darea de pământ, sau

8. 34 cor. 14 fil. dare de pământ și cel puțin dare de cl. I. după casă, sau

9. 31 cor. 14 fil. dare de pământ și cel puțin dare de clasa II. după casă, sau dacă sunt

10. Alegători după fumuri.

11. Sau aceia, cari sunt membrii academiiilor ungare de știință, artiștii academici, doctorii de tot soiul, notarii publici, avocații, profesorii, inginerii, chirurgii, farmaciștii, preoții, capelanii, notarii comunali și învățătorii, agronomii, silvicultorii, minierii și crescătorii de copii.

12. Sau în fine aceia, cari pe baza dreptului vechiu au fost luați în listele electorale, compuse între anii 1848 și 1872.

Deocamdată pentru procedura rectificării listelor alegătorilor este de ajuns a ști atâta, în numărul viitor vom arăta condițiunile exercierii dreptului de alegător și vom servi cu inviațiuni, cari pot fi folosite cu ocaziunea reclamațiunilor, cari să pot face în luna Maiu împotriva listelor electorale, compuse în mod interinal de comisiunea de conscriere.

Afaceri comunale rezolvate de congregațiunea recentă comitatenză.

Despre decursul congregațiunii recente comitatenze, care s'a ținut la 27 Faur 1913 s'a raportat în altă parte a acestei foi. În acest loc să comunică pe scurt pentru cei pe cari îi interesează hotărârile luate de congregația comitatenză asupra obiectelor, cari au fost așternute spre decideră din partea comunelor.

1. Hotărârea orașului Diciosân-mărtin referitoare la budgetul anului curent este nimicită în urma recursului înaintat de Dr. Romul Boila, membru în comitetul orașenesc.

2. Tot astfel să decida în privința aplicării interinale a unui inginer la orașul Diciosân-mărtin.

3. Tot referitor la orașul Diciosân-mărtin pe lângă respingere recursului înaintat de Dr. Romul Boila s'a aprobat hotărârea comitetului orașenesc, prin care decide a lua un împrumut dela banca „Kisküköllömegyei takarékpénztár részvénytársaság” pentru a acoperi din suma acțiilor subscrise la societatea pe acții pentru exploatarea de gaz terestru 30%, suma de 15000.

4. Să aproabă hotărârea orașului Ibașfalău prin care votează adaus familiar pentru oficianți și alți aplicați.

5. Să aproabă hotărârea comunei Adămuș prin care cumpără un jugăr de intern cu supraedificate în preț de 8000 cor. dela Enyed Józsefné.

6. Hotărârea comunei Ganfalău de de a ține un cancelist să nimicește.

7. Hotărârea comunei Cetatea de baltă de a da notarului adaus personal să ia dela ordinea de zi din cauza defectelor formale.

8. Hotărârea comunei Bachnea prin care ridică speșele încălzitului și luminatului notarului să aproabă.

9. Hotărârea comunei Bachnea de a ține în Dumineci și sărbători crișmele închise, să nimicește și să decida, că vicispanul să facă un statut în chestia aceasta, care să fie dătător de ton pentru întreg comitatul.

10. Hotărârea comunei Bachnea de a vechtura petri pentru drumul ce va face statul din comună până la gară, de a câștiga teritorii spre acest scop și de a susține drumul pe viitor, să aproabă.

11. Să aproabă hotărârea comunei Boian prin care a decis designarea locului pentru tăiat de vite.

12. Să aproabă decisiunea comunei Boian, prin care se sistematizează un post de inmanuator comunal.

13. Să aproabă hotărârea comunei Veltiu, prin care vinde școala veche de pomi.

14. Să nimicește hotărârea comunei Băgaciu prin care a dispus valorizarea lemnelor de folosință tăiate din pădurea comunei și îndrumă comitetul comunal, ca după observarea formalităților să țină licitație publică.

15. Să nimicește hotărârea comunelor Odriheiu, Coroiu și Coroiusân-mărtin, prin care au urcat speșele cancelari notariale.

16. Să aproabă hotărârea comunei Hundorf, prin care a decis contragerea unui împrumut de 2000 cor. pe termen scurt.

17. Să aproabă hotărârea comunei Domald, prin care decide schimbarea unui teritor de 7 jug. cu un alt teritor de 8 $\frac{1}{2}$.

18. Să aproabă hotărârea comunei Șeulia română, prin care, în înțelegere cu foștii urbanaliști, decide edificarea

crîmei comunale, după ce a premer o discuție animată în care a luat parte baronul Bornemisza, Dr. Romul Boila și esmisul acțiunii săcuiesti.

19. În urma hotărârii comunei Sânmiclăuș de a căpăta târg de săptămână a decis congregația de a fi rugat ministru pentru împlinirea acestei dorinți.

20. Judele comunal Dănilă Cristea din Micăsasa a cerut dela comună restituirea pagubei de 366 cor., care a suferit-o prin aceea, că indivizi necunoscuți i-au tăiat 122 vițe de vie. Comuna a respins cererea. Ce eră mai firesc, că judele și notarul din Micăsasa precum și prim pretorul din Hususău au insinuat recurs, care a fost respins și hotărârea comunei aprobată.

21. Să aproabă hotărârea comunei Feisa prin care a statorit 40 cor. relut de cuartir pentru vicenotarul comunal.

Adunarea partidului național al muncii din comitat în chestia reformii electorale.

Conducerea partidului național al muncii din comitat a ținut o adunare în chestia reformii electorale, la care s'au prezentat și sașii și după ce au constatat, că reforma lui Lukács este prea radicală (?) pentru stările din Ardeal au primit o rezoluție în care zic din cuvânt în cuvânt: »Partidul național al muncii din comitatul Târnavei mici este convins, că largirea radicală a dreptului de vot este pedeca cea mai neîndoioasă în calea dezvoltării statului național maghiar și înzestrarea păturilor largi ale popoarelor și claselor muncitoare cu dreptul de vot o privește de un atac și atentat îndreptat împotriva maghiarimii.« Iară mai departe zic »Considerând raporturile speciale ale maghiarimii și intelectualilor naționaliști din Ardeal este fără îndoială, că pretenziunea unei largiri radicale a dreptului de vot înseamnă jertfirea suveranității rasei maghiare în favorul unei masse de popor irresponsabile și luptătoare împotriva unității de stat.«

După adunare s'a beut obicinuitul magnum aldomas, la care au fost »patrioții« nostri mult mai sinceri în vorbe zicând, că ei sunt îngrijorați și cuprinși de mare teamă patriotică ca nu cumva să ajungă puterea națională în mâna unor indivizi din comitat, cari au influență mare asupra poporului prost și incult românesc și astfel pot să cauzează ușor perirea acestei țări.

Este bine să știm cu toții, că de ce părere sunt domni cari să leagă morțiș de puterea publică a statului și cari ne guvernează și administrează dubă placul lor. Să știe tot românul din comitat, că după părerea acelor, cari să numesc aderenții partidului național al muncii, poporul român este un popor prost și incult, care nu merită drepturi, ci dispreț și umilire. Să fie siguri cei îngrijorați de soarta acestei țări, că popoarele nemaghiare din țara aceasta sunt atât de »patrioți« ca și clica feudală, care dominează astăzi și că un sistem de guvernare bazat pe popoarele acestei țări este singura modalitate care aduce țării acesteia pace, putere și înflorire.

Preoțimea română din comitat amenințată cu detragerea congruei.

Precum suntem informați toți preoții din comitat fără deosebire de confesiune, cari la alegerile din 1910. precum și de atunci incoace atât în privința politică a cât și în cele culturale și sociale cutoate ocaziunile sau făcut datorința de buni români, au fost amenințați cu detragerea congruei. Ministrul de instrucțiune publică să fi adresat metropoliților din Blaj și Sibiu câte un cercular în care numește pe preoții noștri și spune despre ei, că preoții acestia „cu toate ocaziunile demonstrează prin purtare alor în potriiva statului“ și ast-

fel ușor s'ar putea întâmpla ca „să fie lipșiți de folosința neconturbată a congruei“.

Iată ghiarele veninoase ale politiceii de guvernament din țara aceasta. Suntem martori, că acești preoți n'au făcut altceva decât s'au făcut datorința lor românească cu cinste și cu vrednicie fără să vatem drepturile altor neamuri și fără să se poată numi purtarea aceasta contrară statului. Doar statul acesta e și al nostru!? Cum să poate afirma din loc copetent despre a parte însemnată a cetățenilor, că au purtare contrară statului? Oare nu statul ar fi chemat să asigure popoarelor cari îl alcătuiesc toate condițiunile dezvoltării lor în direcțiune sănătoase.

Să mai spune și acea, că deputatul cercului Diciosânmărtin Sándor János ar fi intervenit la guvern pentru amenințarea și terorizarea preoțimei noastre cugetând, că are de a face cu nisce bărbați lași și nu cu luptători neînfricați, cari prin purtarea lor adevărat eroică au stârnit admirația românimii întregi. Să va sfârși odată doară și cu amenințările aceste imorale și neomenești.

„Răscoala“ românilor din Cetatea de baltă.

Intro seară din luna Februarie după plecarea trenului vicinal din gara Cetatea de baltă către Blaj șeful gării a fost bătut de indivizi necunoscuți. A fost însciuțată momentan paza jandarmărească din Cetatea de baltă și sub pretextul că pălmuirea șefului este semnul unei „răscoale“ românești, au introdus o investigație fără păreche. A deținut așa zicând toți feciorii și toate fetele române din comună și ia luat la interogator. Să înțelege nu s'a adevărit nimica, nu a putut fi acuzat nici unul. Șeful gării împreună cu contele Haller din acea comună nici de cum nau fost mulțumiți cu acest rezultat săc, care nici de cum na dovedit „răscoala“ românilor.

§. 2. Au făcut deci însciuțare la șeful jandarmăriei din Diciosânmărtin, care metgând la fața locului, sa arătat nemulțămît cu procedura jandarmilor din Cetatea de baltă. A trimis deci după jandarmii din comuna Jidveiu, cari sosind au făcut perchiziție nouă vexând și resculând tot satul. Nu s'a putut adevări nimic în contul românilor. Văzând toate acestea Haller a cerut intervenția miliției, fiindcă credea intro „răscoală“ a românilor. Dorința lui însă nu s'a împlinit.

Iată cum suferă o comună întreagă românească rușine și maltratate pentru frica ultra patriotică a câte unui conte și a câte unui șef de gară.

Financiare-economice.

Adunarea „Mugurului“. Insoțirea economică comercială „Mugurul din Elisabetopol și a ținut în 28 Faur n. 1913. a IV. adunare generală. Cu acest prilej s'a constatat o pierdere destul de considerabilă, pe care a avut institutul. Cei prezenți la adunare au fost conduși de un singur gând de a salva dela perire prin toate mijloacele posibile instituțiunea aceasta de mare prețiu pentru înaintarea economică comercială a poporului nostru din acest ținut și spre a evita prin aceasta și dezastrul moral, care trebuia să urmeză intrun caz de disolvare. S'a decis deci continuarea activității și câștigarea de capital nou. Precum suntem informați inteligența română din comitat interesată va face tot posibilul, ca să asigure existența Mugurului.

Bilanțul „Vulturului“. Societatea pe acții „Vulturul“ din Diciosânmărtin a încheiat activitatea anului 1912. cu un profit curat de cor. 14227. 19. Frumos rezultat, dacă luăm în considerare că institutul are numai 1000000. cor. capital și are de a lupta ca și celelalte instituțiuni ale noastre cu greutățile crizei financiare. Adunarea generală a Vulturului va fi în 8 Martie 1913.

Republicani maghiari în comitat.

László János jor. feciorul judelui comunal și marelui proprietar din Săuca sub titlul „Vie împărăția noastră“ a scris un articol în foaia săptămânală din Diciosânmărtin „Vármegeyi hiradó“ în care face proțesiune pe lângă repu-

blica maghiară. Nu știm încă nimica despre improcesuarea acestui articol, în care să spună că „nu stă bun, dacă nu cumva să va întâmpla ca coroana habsburgică și tronul putred să se zvrălit pe grămada de gunoii.“

Iată unde duce favorizarea unui popor în contul celorlalte. Așa să află de bine în țara aceasta Dl László János jor., încât nici nu e mulțumit cu tronul și coroana, care a permis ca o clică feudală reacționară să abuzează de toate bunătățile de stat și ale vieții publice.

Despre cursurile de analfabeți.

După cum suntem informați în iarnă aceasta s'au început și să continue cursuri de analfabeți în comunele Feisa, Șarosu-unguresc, Giuluș și Veltiu. S'au înscris în total cam 1200 neștiutori de carte.

Cu acțiunea aceasta vrednică de totă lauda ne vom ocupa mai pe larg în numărul viitor.

Lupta Românilor din comuna Șard pentru conservarea școlii și culturii lor.

Românii din comuna Șard au școală profesională gr.-or. corăspunzătoare tuturor cerințelor legale. Și acolo s'a înființat o școală de stat pentru vre-o câțiva servitori de unguri în care școală umblă abia 10 băieți. Scopul este evident. Nimicirea focalului culturii românești. Comitetul comunal la îndemnul administrației a votat și în aceasta comună ca în comuna Boiu 5% arunc comunal pentru susținerea școlii de stat. Cetind românii din comuna Șard în „Românul Târnavean“ nrul 1 despre hotărârea judecătoreii administrative, au făcut pașii necesari pentru ca să scape de sarcina impusă.

Despre rezultat vom raportă.

Correspondentul.

Linia ferată Oșorheiu—Diciosânmărtin—Mediaș.

„Unirea“ din Blaj a adus deunăzi vestea despre edificarea liniei ferate Oșorheiu—Diciosânmărtin—Mediaș Informându-ne despre starea adevărată a acestei chestiuni am aflat, că de fapt a fost plănuită linia aceasta, ministrul de comerț însă n'a încuviințat nici lucrările pregătitoare. Oare de ce să fi aprobat ministrul planul acesta, când linia ferată eră să treacă prin un ținut aproape curat românesc?

Dreptate ungurească.

I. I. D. feciorul porcarului dela curtea baronului H. A. din Suplac este bătut și zdrobit de dl baron. Face acuză la judecătoria din Diciosânmărtin. Judecătoria condamnă pe baron. Tribunalul din Ibașfalău îl achită zicând, că a avut drept să-l bată și să-l zdrobească pe I. D.

II. D. V. econom din Blăjel este bătut de Sz. S. provizorul curții contelui H. Gy., precum și de ispanul curții și pică inconștient la pământ. Face acuză împotriva făptuitorilor. Judecătoria din Diciosânmărtin îi condamnă, tribunalul din Ibașfalău îi achită dându-i tot dreptul.

III. G. B. din Blăjel este numit hoț și tâlhac și amenințat că va fi împușcat de G. A. proprietar din Blăjel. Face acuză. Judecătoria din Diciosânmărtin îl pedepsește. Tribunalul îl achită pe dl G. A. zicând, că a fost în drept.

Prelegeri populare.

Din cauza drumurilor stricate și a gerului prea mare sau intrerupt seria prelegerilor populare, care să aranjează din partea Despărțământului Diciosânmărtin al Asociațiunii. Precum suntem informați acelea să vor continua în curând și se vor face prelegeri cu schiopticomul.

Mișcări sociale.

Economii români din Hususău au aranjat în 15 Faur n. o petrecere succasă în favorul edificării caselor parohiale.

Agentura Asociațiunii din Pânăde va aranja în 2 Martie n. o producțiune teatrală urmată de dans.

Moartea lui Teodor Vancea.

În 25 Faur n. 1913 a decedat în comuna Boziaș Teodor Vancea angajat comitatens. În urmărirea a avut loc în 27 Faur pe lângă asistența unui număr public fiind de față și funcționarii comitatensi în frunte cu vicespanul Csató Gábor.

Odihnească în pace!